Ġabra ta' Termini Mediċi Popolari
Dr Michael Spagnol u Sandro Spiteri

Il-lingwaġġ mediku Malti ġibed l-attenzjoni ta' ħafna kittieba matul is-snin. Nistgħu nsemmu xogħlijiet li jmorru lura għas-seklu 19 bħal:

- Fabrizio Borg, *Ghajnuna fil mard ghal gharrieda*, Guttemberg, Malta, 1880.
- Salvatore Pisani, *Ktieb il Qabla*, 1883.
- Fabrizio Borg, *Kelmtejn fuq is sahha tal ulied*, 1884.
- Anonimu, *Twissiet fuk il Mard tal Kollra mehrugin mill Gvern biex jixxerdu fost in-nies*, Government Printing Office, Malta, 1885.
- G.B. Schembri, *Taghlim ghal l-Istudenti ta' l-Iskola tal-Kwiebel ta' l-Isptar Centrali*, 1897.

Uħud, bħal *Twissiet fuk il Mard tal Kollra*, kienu miktuba għall-edukazzjoni medika fost il-pubbliku. Oħrajn, bħall-kotba ta' Pisani u ta' Schembri, kienu indirizzati għall-professjonisti fil-qasam tal-kura tas-saħħa.

Fost il-kitbiet tal-ewwel nofs tas-seklu 20 nistgħu nsemmu:

- Annibale Preca, *Nibzghou ghal Sahhitna. Taghlim ghat-Tfal*, Cotba tal Moghdija taz-Zmien, Nru. 22, 1902.
- G. Busuttil, *Fuk il Mard ta' n-nies ta' s-Snajja*, Cotba tal Moghdija taz-Zmien, Nru. 110, 1911.
- Lorenzo Manché, *Mard l Ghajnejn fit-Trabi*, Cotba tal Moghdija taz-Zmien, Nru. 110, 1911.
- Ġużè Bonnici, *Il-Ġmiel ta' Ġisimna*, Progress Press, Malta, 1939.
- Giovanni Mamo, *Obstetricia Illustrata – Tgharrif fuq it-Twelid bil-qabla w it-tabib*, SKS, Malta, 1939.
- Joseph Morana, *Taħdidiet fuq is-Saħħa*, Giov. Muscat, Malta, 1950.

Għandna wkoll diversi pubblikazzjonijiet reċenti bħal:

- Pierre Mallia, *Kelma mat-Tabib*, Bioethnic Centre, Malta, 2005.
- Miran Spiteri, *An English Maltese dictionary of medical and pharmaceutical terms: A-K*, id-Dipartiment tal-Farmaċija, l-Università ta' Malta, 2010.
- Renald Blundell, *DNA, ċelloli staminali u kura b'mod naturali*, Malta University Publishing, Malta, 2011.
- Joseph Eynaud, Elizabeth Cassar u Charles Savona Ventura, *Translation Studies: An Anglo-Maltese Scenario of Reproductive Health*, LAP Lambert Academic Publishing, il-Ġermanja, 2012.

Għal ħarsa aktar dettaljata lejn il-pubblikazzjonijiet Maltin dwar il-mediċina, tista' tara l-ktieb *L-Istorja tal-Mediċina fil-Gżejjer Maltin* ta' Charles Savona Ventura (Kullana Kulturali, Pubblikazzjoni Indipendenza, Malta, 2006).

Ħafna minn dawn ix-xogħlijiet li semmejna, speċjalment dawk reċenti, jiffukaw fuq termini mediċi tekniċi, kliem, biex ngħidu hekk, tan-nies tal-qasam; għalkemm xi wħud jagħżlu li jirreferu, ngħidu aħna, għad-dijabete bħala *zokkor* jew *il-marda taz-zokkor*. F'dan l-artiklu nagħtu ġabra ta' termini mediċi popolari; popolari fis-sens li huma termini mifruxa mal-pubbliku inġenerali u li aktarx ikun hemm terminu tekniku ekwivalenti għalihom.

Għandna f'moħħna espressjonijiet bħal *ħġieġa tad-deni* flok *termometru*, *tapp* flok *suppożitorju*, *demm baxx* flok *anemija*, *taħraq il-pipì* flok *test tal-awrina*, u l-bqija. L-idea hi li niġbru l-kelma fuq fomm il-kelliem, isem is-sintomu jew il-marda li jmur bihom għand l-ispiżjar jew l-ispeċjalista mill-kamp mediku.

Il-punt ta' tluq kien kors li kien jingħata bejn l-1999 u l-2009 lill-istudenti tal-ewwel sena fil-Baċellerat tal-Farmaċija. L-għan ta' dan il-kors

kien li jesponi lill-istudenti għall-użu tal-Malti miktub u mitħaddet fir-reġistru tal-farmaċija. Fil-bidu l-kors kien jingħata mis-Sur Alexander Spiteri u mbagħad kompla jibni fuqu Dr Michael Spagnol. Fl-2008 u l-2009 taw sehemhom ukoll is-Sa Loranne Vella Zahra u s-Sur Josef Trapani.

Sa mill-bidu nett, parti integrali tal-kors kienet li l-istudenti jsiru konxji tal-lingwaġġ popolari li l-Maltin jużaw biex jitkellmu dwar mard, sintomi u kura. Fil-fatt kienu jkunu l-istudenti stess li jirrimarkaw li fil-ħidma ta' kull ġimgħa li kien ikollhom fi spiżerija, mhux l-ewwel darba li ma setgħux jifhmu s-sintomi, il-marda jew it-tip ta' kura li jkun qed jirreferi għalihom il-klijent. Kien għalhekk li bħala parti mix-xogħol tal-kors tal-ewwel grupp tal-1999, l-istudenti kienu mitluba jiġbru lista ta' kliem u espressjonijiet mediċi bil-Malti li kienu jisimgħu fl-ispiżeriji. Minn dawn il-listi s-Sur Spiteri fassal kwestjonarju li kien fih tliet taqsimiet:

i. lista alfabetika ta' 65 terminu mislutin mil-listi tal-istudenti tal-ewwel sena tal-kors (ara l-ġabra t'hawn taħt);
ii. lista ta' 10 termini li, mill-analiżi preliminari tal-listi u mid-diskussjonijiet mal-istudenti, kien jidher li kien hemm aktar minn kelma jew frażi waħda bl-istess tifsira f'partijiet differenti ta' Malta u Għawdex (ngħidu aħna, kif il-klijenti tal-ispiżeriji jirreferu għall-pinnoli jew il-pilloli, għad-dijarea, jew għal xi ħaġa li ssoff għal griżmejk);
iii. parti li fiha l-istudenti u l-ispiżjara setgħu jniżżlu kliem u espressjonijiet oħrajn relevanti għall-qasam tal-mediċina u l-farmaċija li ma kinux fil-kwestjonarju.

F'dan l-artiklu nippreżentaw ir-riżultati li ħarġu mill-ewwel taqsima. It-termini u l-varjanti miġbura mit-tieni u t-tielet taqsima se jintużaw biex inkomplu niġbru aktar termini mediċi popolari li, kif jidher mill-ġabra f'dan l-artiklu, uħud minnhom mhumiex imniżżla fid-dizzjunarji ewlenin tal-Malti jew id-dizzjunarji ma jġibux it-tifsiriet kollha li ltqajna magħhom.

Dan il-kwestjonarju ngħata lill-istudenti tal-2000 u lill-istudenti tal-2007. L-istudenti kienu mitluba jieħdu l-kwestjonarju magħhom fl-ispiżerija fejn kienu qed jagħmlu l-prattika darba fil-ġimgħa u jimlewh billi jsaqsu lill-ispiżjar u joqogħdu attenti għal dak li jgħidu l-klijenti, fuq medda ta' tliet ġimgħat.

B'kollox inġabru 90 kwestjonarju minn 43 lokalità differenti. F'xi lokalitajiet, bħal Birkirkara, il-Mosta, Tas-Sliema u r-Rabat Għawdex, il-kwestjonarju mtela f'aktar minn spiżerija waħda f'dik il-lokalità.

Dawn il-kwestjonarji ġew analizzati u diskussi mal-istudenti mill-2000 sal-2009. Dan l-artiklu għalhekk fih ġabra ta' termini li toħroġ minn ħidma fuq medda ta' disa' snin. Matul dawn is-snin kellna ċ-ċans niddiskutu u nivverifikaw it-termini magħżula u t-tifsiriet tagħhom ma' bosta spiżjara, studenti tad-Dipartiment tal-Farmaċija u xi studenti tad-Dipartiment tal-Mediċina. It-termini f'din il-ġabra huma varjati ħafna. Prinċipalment jinkludu mard jew kundizzjonijiet mediċi bħal *ċesta*, *seqi* u *xgħira*, u mediċina jew metodi ta' kura bħal *pinnoli*, *duwa* u *fumenta*.

Il-ġabra qiegħda f'ordni alfabetika u tinkludi għadd ġmielu ta' varjanti (ngħidu aħna, għal *pustumetta* sibna l-varjanti *fustumetta*, *kustumetta*, *stumetta* u *boqqiegħa*) u numru ta' każi fejn terminu partikolari għandu aktar minn tifsira waħda. Pereżempju sibna tliet tifsiriet għat-terminu *mxija*, jiġifieri dijarea, flissjoni jew influwenza, u passa, iżda d-dizzjunarju Malti-Ingliż ta' Aquilina (1990, 2:815) jagħti biss it-tielet tifsira tal-kelma *mxija*. Għal kull terminu nagħtu mhux biss il-varjanti li ltqajna magħhom, imma nagħtu wkoll l-eqreb ekwivalenti bl-Ingliż. Għal xi termini nagħtu wkoll frażi qasira li tagħti idea tal-kuntest li fih jintuża l-kliem.

Minn banda, il-ġabra fiha kliem mifrux ħafna bħal *flissjoni*, *ċmajra* u *ħafas*. Mill-banda l-oħra, uħud mit-termini, bħal *qrada*, *debbieħa* u *fsada*, mhumiex magħrufa wisq. Għal din ir-raġuni ħdejn kull terminu nagħtu sigla li tindika kemm hu mifrux dak it-terminu abbażi ta' kemm kienu jafuh l-ispiżjara u kemm jużawh il-klijenti tagħhom fl-ispiżeriji. Fil-ġabra nużaw erba' sigli:

- **kom.** għal termini **komuni**, li ngħatat tifsira għalihom fi 78% tal-kwestjonarji jew aktar
- **nofs** għal termini li l-għarfien tagħhom huwa **tan-nofs**, bejn 44% u 77% tal-kwestjonarji
- **ftit** għal termini li huma magħrufa minn **ftit**, bejn 22% u 43% tal-kwestjonarji
- **rari** għal termini **rari**, li ngħatat tifsira għalihom f'inqas minn 21% tal-kwestjonarji

Huwa importanti li din il-ġabra ta' termini mediċi popolari tkompli tikber u tissaħħaħ. Tikber qabelxejn biż-żieda ta' termini ġodda u ta' tifsiriet oħrajn għal termini magħrufa, kif ukoll biż-żieda ta' varjanti għal dawn it-termini. B'varjanti qed nifhmu kemm varjazzjonijiet żgħar fil-forma, bħal *pinnoli* u *pilloli*, u kemm varjazzjoni lessikali, bħal *pirmli* u *pinuri*, li ħafna drabi tkun tiddependi minn differenzi fil-ġeografija u fl-età tal-kelliema. Tissaħħaħ fis-sens li ssir aktar riċerka fuq il-ġabra tat-termini u l-aspetti semantiċi tagħhom fost għadd ta' kelliema minn faxex differenti tas-soċjetà u minn partijiet differenti ta' Malta u Għawdex biex ikollna stampa aktar ċara tal-użu u l-firxa tat-termini mediċi kemm tekniċi u kemm popolari.

Il-Ġabra ta' Termini Mediċi Popolari

affann (kom.) tbatija biex tieħu n-nifs, qtugħ ta' nifs li jista' jiġi minn sforz jew kedda, mill-ażma, u mard tal-qalb u tal-pulmun
Ing. **dyspnea, panting**

aħtriq (nofs) qsim jew ħruq fix-xufftejn ġeneralment minħabba l-kesħa; xufftejn imtellgħin; jintuża wkoll għal nixfa, ħmura, infjammazzjoni fix-xufftejn
Var. **eħtriq, riħ triq**
Ing. **chapped lips**

biswit il-kelb (ftit) ara **fiswet il-kelb**

brim (kom.) *tatu barma*, taqlib fl-imsaren, weġgħa fiż-żaqq, jew ġieli l-ħoss ta' tgedwid u tgergir fl-imsaren, ħafna drabi assoċjat mad-dijarea
Ing. **abdominal spasm**

bruda (kom.) *taqbdek il-bruda*, tiksaħlek żaqqek u tuġgħek; ikollok il-gass, ġeneralment minħabba l-bard
Ing. **colic**

ċesta (kom.) boċċa mimlija sustanzi likwidi jew semisolidi (mhux qerrieda)

Var. **ċista**
Ing. **cyst**

ċmajra (kom.) *tieħu ċmajra*, riħ fuq riħ li aktarx tibilgħu wara li titperreċ; jista' jiżviluppa fi bronkite jew pulmonite

Ing. **feverish cold, URTI (Upper respiratory tract infections)**

debbieħa (rar.) infezzjoni fungali bejn is-swaba' tas-saqajn ikkaratterizzata minn ħakk, infafet u qoxra; tiġi mill-għaraq, minn żarbun li jagħlaq l-arja jew jekk timxi ħafi

Ing. **athlete's foot**

duwa (kom.) mediċina jew kura f'sens ġenerali, imma aktarx mistura mhux pilloli; ġieli tintuża għal ingwent jew xi ħaġa li tindilek

Ing. **medicine (syrup); ointment**

fetħa (kom.) **1** *qabditu fetħa*, dijarea; **2** qasma kbira, ferita

Ing. **diarrhoea; wound**

fistla (nofs) musmar maqlub, ġeneralment fil-warrani

Var. **fiskla**
Ing. **(anal) fistula**

fiswet il-kelb (ftit) għoqda, glandola limfatika minfuħa, l-aktar fil-ġogi ta' taħt l-idejn (l-abt), mal-ingroppa, il-kuxxtejn u taħt iż-żaqq

Var. **biswit il-kelb**
Ing. **lymphadenitis**

flissjoni (kom.) riħ komuni, imnieħer joqtor

Var. **fissjoni**
Ing. **runny nose**

fintusi (ftit) teknika terapewtika; tifga l-arja minn tazza b'xemgħa u tagħmilha mal-ġilda biex tiġbed id-demm; kienu jemmnu li tiġbed il-mard jew xi riħ; ġieli kienu jużaw munita

Var. **fontusi**
Ing. **cupping glass**

fossa (nofs) **1** *ġismu mtela fosos fosos*, ponta bil-materja, aktarx irqiqa; **2** ulċera fil-ħalq, bħal pustumetta; **3** musmar kbir imdenni, bil-materja

Ing. **blister; mouth ulcer; boil**

fsada (rari) teknika antika li tiftaħ vina biex joħroġ id-demm li kien meqjus żejjed u miegħu joħroġ il-mard

Var. **salass, flebotomija**
Ing. **phlebotomy, bloodletting**

fumenta (nofs) likwidu jew materjal sħun mal-ġilda biex ittaffi l-uġigħ

Ing. **fomentation, poultice**

ġbajjar (nofs) plural ta' *ġbara*, biċċa lbieba tal-ħobż imxarrba bil-ħalib jagħli u mqiegħda fuq l-istonku ħabba l-bruda, fuq dieħes, u l-bqija

Ing. **poultice, antiphlogistic**

ħafas (kom.) raxx, jitilgħu ħafna ponot ħomor irqaq bl-umdità jew bis-sħana għax jinstaddu l-glandoli tal-għaraq

Ing. **prickly heat, heat rash, miliaria rubra**

ħażżież (ftit) infjammazzjoni fil-ġilda qisha tbenġila

Ing. **fungus**

ħefa (ftit) dari kienu joqogħdu ħafjin u kien ikollhom kundizzjonijiet bħal fungus, ħruq, qsim infettat, u l-bqija

ħġieġa tad-deni (kom.) termometru kliniku, diġitali jew mhux

Var. **ħġieġa, termometru**
Ing. **clinical thermometer**

ħmewwa (rari) ħmura fil-ħalq, fix-xofftejn, fil-partijiet ġenitali tan-nisa; jitlagħlek ġismek

Ing. **redness, eczema; cutaneous eruption**

ħobla (kom.) mara tqila, terminu informali, meqjus baxx, dispreġġjattiv

Var. **tqila, se jkollha, biż-żieda, se tixtri**
Ing. **pregnant**

ħrar (nofs) marda fungali l-aktar fit-tfal; jitilgħu tikek bojod u ulċeri fil-ħalq

Ing. **oral candidiasis, (oral) thrush**

ħuttafa (rari) marda fatali fit-trabi

Ing. **cot death**

ħżieża (kom.) kundizzjoni tal-ġilda, tiħmar u jitrabbew dbabar li jqabbduk il-ħakk

Ing. **ringworm, tinea**

jiġma' (nofs) *sebgħi qed jiġma'*, jimtela bil-materja jew bid-demm, jiffjamma

Ing. **to suppurate**

kupazzjoni (kom.) stonku imbullat, indiġestjoni, dwejjaq fl-istonku

Ing. **bloating**

kustumetti (nofs) ara **pustumetta**

labarbru (nofs) pjanta li minnha jagħmlu taħlita morra li tittieħed bħala diġestiv (jgħin id-diġestjoni) jew porga, lassativ; ituha lil min ikun ħa qatgħa

Var. **rabarbu**

Ing. **rhubarb (cathartic purgative, astringent)**

lavanda (kom.) **1** ħaxixa aromatika li tintuża fil-fwejjaħ jew biex issir xarba li sservi bħala porga biex tlaħlaħ il-ġisem qabel xi operazzjoni; **2** pompa għat-tindif anali u vaġinali

Ing. **lavender, enema, vaginal douche**

mħat (nofs) plural ta' maħta, ħmieġ tal-imnieħer, maħlul aktar milli magħqud, mukus

Ing. **mucus, nose secretions**

mistura (kom.) mediċina li tinxtorob għas-sogħla, għall-ħruq ta' stonku, u l-bqija; tintuża kemm għas-*syrup* (mistura likwida) u kemm għas-*suspension* (mistura li jħallathielek l-ispiżjar)

Ing. **(liquid) medicine, syrup, suspension, linctus**

mrar (nofs) aċidità u ħruq ta' stonku; togħma morra

Ing. **acid reflux**

mxija (nofs) **1** dijarea; **2** flissjoni, influwenza; **3** passa, epidemija (li timxi)

Ing. **diarrhoea; influenza; outbreak**

nfafet (kom.) plural ta' **nuffata**

Var. **nfafat**

nuffata (kom.) bużżieqa bl-ilma, boċċa fil-ġilda bil-materja li titla' minħabba xi ħruq jew irritazzjoni

Var. (Għawdex) **boqqiegħa**

Ing. **blister**

ostji (ftit) dari kienu pakketti magħmulin mill-ostja li kienu jimlewhom bil-mediċina (pinnoli mfarrkin jew trab tal-mediċina) li jkollha togħma ħażina; għal min ma jkunx jaf jibla' l-pinnoli

Ing. **cachets**

pinnoli (kom.) mediċina f'forma solida

Var. **pilloli**, **pirmli**, (Għawdex) **pinuri**

Ing. **pills, tablets, capsules**

pustumetta (nofs) ponta żgħira bil-materja li titla' taħt il-ġilda, l-aktar mal-ħanek

Var. **kustumetta**, **fustumetta**, **stumetta**, **nuffata tal-ħanek** (Il-Miklem Malti, 1979, 6:325), (Għawdex) **boqqiegħa**

Ing. **pustule, mouth ulcer, aphthous ulcerx**

qoxra (kom.) **1** *il-ferita qed trabbi l-qoxra*, l-iskorċa li titla' fuq ferita hi u tfiq; **2** ġilda xotta mal-qurriegħa, differenti mill-brija; **3** infjammazzjoni fil-qurriegħa tat-trabi

Ing. 1 **scab**, 2 **dry scalp**, 3 **cradle cap**

qrada (ftit) barxa jew qasma f'qiegħ is-sieq b'ġilda ħoxna bil-kallu li aktarx tkun ikkawżata minn rifsa jew infezzjoni

Ing. **abscess on the sole of the foot**

qratas (kom.) plural ta' **qartas**, pakkett żgħir bi trab mediċinali għad-dijarea, għall-vitamini, għar-*rehydration*, u l-bqija, li aktarx jitħalltu mal-ilma

Ing. **sachets**

raxx (kom.) ponot irqaq, tikek ħomor li jinfirxu fuq il-ġilda; ħmura fil-ġilda; allerġija

Ing. **rash**

rsipla (ftit) infezzjoni qawwija ġeneralment fis-saqajn li tista' tiżviluppa f'kankrena; infjammazzjoni kbira fis-saqajn, anke ferita taz-zokkor

seqi (kom.) *fix-xitwa jaqbadni s-seqi*, infjammazzjoni u ħakk l-aktar fis-swaba', fis-saqajn, fl-imnieħer u fil-widnejn li tiġi mill-ksieħ

Ing. **chilblains**

skrejbel (rari) marda tal-ġilda tittieħed li tqabbad ħafna ħakk; kienet komuni fl-antik, l-aktar fi żmien il-gwerra, minħabba nuqqas ta' iġene

Var. **skejbil**
Ing. **scabies**

sried (ftit) qsim, ħmura fix-xufftejn minħabba l-kesħa

Var. **tramuntana**
Ing. **chapped lips, sore lips**

tagħrix (kom.) ħakk fil-griżmejn minħabba xi irritazzjoni jew sogħla

Ing. **tickly throat**

taħraqli l-pipì (kom.) test tal-awrina għad-dijabete, għat-tqala, u l-bqija; differenti minn **taħraqni l-pipì**, tbati biex tagħmel l-awrina (bl-Ingliż *dysuria*)

Ing. **urinalysis**

tappijiet (kom.) plural ta' **tapp**, **1** kelma oħra għas-suppożitorju; differenti minn tappuni li tintuża għat-*tampons*; **2** tappijiet tal-widnejn

Var. **tpup**
Ing. **suppositories; ear plugs**

taqliba (kom.) *kellha* jew *tatha taqliba*, attakk ta' indiġestjoni; dardir fl-istonku, ikollok l-istonku mhux f'postu; itik ħass ħażin u jista' jkun li tirremetti

Ing. **gastrointestinal discomfort**

telgħetli boqqa (kom.) qrusa mill-istonku, sensazzjoni ta' ħruq fil-griżmejn mit-tifwiq

Ing. **regurgitation, gastro-oesophageal reflux**

tfekkek (kom.) ixxaqqaq għadma bla ma tiksirha

Ing. **to sprain**

tinħija (rari) il-ftit li kienu jafu dil-kelma fissruha bħal dijarea, tneħħi l-bili, id-demm tal-mestrwazzjoni

Ing. **discharge?**

tpup (rar.) ara **tappijiet**

tumurett (nofs) ulċera fil-ħalq; tumur żgħir

Ing. **mouth ulcer; small tumor**

uġigħ f'ingroppti (ftit) uġigħ mal-ġenbejn, qrib il-ġenitali; aktarx tkun ġbidt il-muskolu tal-parti li tgħaqqad taħt iż-żaqq mal-bidu tal-koxxa

Ing. **groin pain**

vixxri (nofs) **1** l-imsaren; **2** *għamel vixxri*, dijarea, għamel imsarnu, għamel maħlul

Var. **vixxli**
Ing. **intestines, viscera; diarrhoea**

xgħira (kom.) ponta fuq xfar l-għajnejn, nefħa fil-kappell jew l-għatu tal-għajn

Ing. **sty, stye, hordeolum**

xkattapietra (nofs) pjanta li kienu jgħalluha u jixorbuha bħat-te għax kienu jemmnu li tkisser il-ġebla fil-kliewi jew fil-marrara (*Micromeria microphylla*)

Var. **xpakkapietra, xpakkapjetra**

xlieqa (nofs) **1** ulċera jew infezzjoni fiż-żewġ irkejjen tal-ħalq; ħmura u qsim mal-ġnub tax-xufftejn; **2** ponta tad-deni max-xufftejn

Ing. **angular cheilitis, angular stomatitis; herpes simplex**

xquq is-safra (nofs) qsim fl-għarqub, ġilda iebsa u maqsuma fis-saqajn, qiegħ is-sieq imfellel

Var. **xquq ix-xafra**

Ing. **cracked heel**

xulliefa (nofs) ħajta ġilda mejta mas-seba' qrib id-difer, nofsha maqlugħa

Ing. **hangnail, agnail**

Dr Michael Spagnol huwa lettur fl-Università ta' Malta u Sandro Spiteri huwa d-Direttur tad-Dipartiment tal-Maniġment tal-Kurrikulu u l-e-Learning tal-Ministeru tal-Edukazzjoni